

alium adeant; atque hac de causa prius oppidum, in quo sciebat se repellendum, tentare voluit, ut repulsam hanc patienter ferens et vindictæ studium in Apostolis reprimens, eos ipsimum per omnem deinceps vitam facere doceret. Nam, ut ait S. Ambrosius, « amplius prodest clementia, tibi ad patientiam, lapsa ad correptionem. Denique Samaritani a quibus ignis arceatur, citius crediderunt. » *Joan. iv, et Act. viii; et Titus: « Non habet ultionis studium, inquit, perfecta virtus; nec ulla iracundia, ubi plenitudo est charitatis: non excludenda infirmitas, sed iuvanda. »*

1. 61. ET AIT ALTER: SEQUAR TE, DOMINE, SED PERMITTE MIHI PRIMUM RENUNTIARE HIS QUÆ (Ita legendum cum Romanis, non « qui, » uti legunt nonnulli) DOMI SUNT. — Græca et Syrus addunt: *domi mea.* Ex Græco, « que » verti potest, « qui, » uti vertunt S. Basilius, S. Augustinus, Titus, Toletus et alii, sed diversimode explicant. *Primo*, Titus, *g. d.* Permite mihi renuntiare meis parentibus, ut ab eis consilium capiam an te sequi debeam necne; erat enim animo ancipiti et diverso. Unde noluit id Christus permittere, quia fere parentes perfectioris vitæ studium non probant, imo suos ab eo vocant. *Secundo*, S. Augustinus, *serm. 7 De Verbis Domini: « Permite, inquit, ut nuntiem meis, ne forte (quod fieri solent) querant me: »* sed sciant quid de me actum sit, sollicit me sequi te, ac proinde de me non sint solliciti, sed securi; sic et Toletus. *Tertio*, S. Basilius, in *Constit. monast.*, cap. XXI, censet hunc, uti et præcedentem, fuisse natum e Christi discipulis, ac petisse tantum facultatem a Christo suos salutandi eisque valedicendi tanquam ad eos amplius non reversurum. Favet Syrus, qui verit, ut *proficiscar salutem precaturus, seu valedicturus filius domus meæ, et veniam.* *Quarto* et optime, legendo « que » cum Romanis, *g. d.* Permite, id est, da mihi tempus ut renuntiem, id est nuntium remittam meis bonis, que domi sunt, de hisque disponam eaque inter fratres vel cognatos distribuam. Hoc enim significat Græcum *ἀποκτασθαι*, scilicet renuntiare datis mandatis, ordinare, disponere. Unde Arabicus verit: *Permitte mihi primum, ut disponam familiaribus domus meæ.* Ita S. Augustinus, lib. II *De Consensu Evang.*, cap. xxxiii; Maldonatus, Franciscus Lucas et alii.

62. AIT AD ILLUM JESUS: NEMO MITTENS MANUM SUAM AD ARATRUM, ET RESPICIENS RETRO, APTUS EST REGNO DEI, — tanquam agro Dei colendo. Sic enim expleri debet metaphora arantis et aratri. *g. d.* Sicut is qui vult arare, si retro respiciat, et opus arandi bene ceptum abruptat, ineptus est ad arandum et agrum colendum; debet enim recte ante se, ut arando rectos sulcos ducat, non curvos, respicere: ita qui desinat vel incipit se totum consecrare regno Dei, quod ego prædico, a-
piis operibus justitiæ et perfectionis abdicat: tioneque rerum omnium armitte: hic si ad

bona caduca, terrena et temporalia (uti est disponere de suis facultatibus) que dimisit, respiciat, ineptus est et indignus sequela mei et regno Dei. Ita Euthymius: Oportet enim, inquit, eum qui sequitur Christum, confestim omnia despiciere et sequi, ne oculos quidem ab eo divertent, ne forte habitu et specie eorum que a tergo sunt, retineatur. Sic et Titus, «ansenius, Toletus et alii.

Nota: Christus hoc apophthegmate perfectionis viam ostendit voluitque homini nimis sollicito affectum, quem erga sua et suos habebat nimium, eximere eumque totum in suum obsequium transferre, præsertim quia periculum erat, ne in hac divisione et distributione bonorum suorum longas traheret moras, ac bonis hisce illectus captusque, mentem mutaret et vocationem Christi perderet, uti multi in simili re perdidissent. Adde, potuisse fratres et cognatos per se bona ejus inter se dividere, ut ejus ad hoc opera non foret opus. Sic Jacobus et Joannes vocati a Christo, relictiis rebus et patre, illico secuti sunt Christum, *Matth. iv.* Alioqui hanc renuntiationem pietatis causa Eliseo permisit Elias, III *Reg. xix, 20*, quia illum paucis et sine periculo perdendæ vocationis facturus erat. Hinc S. Basilius, *serm. 1 De Baptismo: « Respicit retro, inquit, qui vel brevem moram interponit obedientiæ, que sine pretextu vel excusatione velocius et sine suspensione Domino præstanda est. Hinc de cherubinis Domino famulantibus dicitur *Ezech. i: « Non revertentur cum incedebant, sed unumquodque ante faciem suam prædicabatur. »* Ibi S. Gregorius, *hom. 3: « Pennata, ait, animalia, videlicet predicatorum sancti cum incedunt, minime revertuntur, quia sic a terrenis actibus ad spiritualia transeunt, ut ad ea que religuerunt, ulterius nullatenus reflectantur. Quasi enim per quamdam viam eis incedere, est mente ire semper ad meliora. »* Hinc Paulus, *Philip. iii, 14: « Que retro sunt obliviscens, inquit, ad ea vero que sunt priora extendens me ipsum; ad destinationem prosequor, ad brevium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. »* Et sponsa dicitur: « Obliviscere populum tuum et domum patris tui, et concupiscet rex decorem tuum. » *Psalm. xlii, 13.* Unde S. Augustinus, *serm. 7 De Verbis Domini: « Vocat te Oriens, inquit, et tu attendis Occidentem. »**

Tropologicæ Beda: Manum, inquit, ad aratrum mittit, qui quasi compunctionis instrumento, ligno et ferro Dominicæ passionis duritiem cordis atterit, et ad operum fructus aperit; sed non est eum uxore Loth ad ea que reliquerit, respiciendum: et si secutus Dominum, quis vel domi renuntiare vult, arguitur, quid fiet illis qui sepa nulla utilitatis gratia eorum quos in mundo reliquerunt, domos visitant? Et Græcus anonymus, in *Catena: Crebri, ait, intuitus eorum que deseruimus, propter consuetudinem trahunt:*

violentum enim quiddam usus est, ex quo habitus ipsam velociter. Denique fuse hæc Christi verba bitus, ex habitu autem natura nascitur, quam explicat Suarez, tom. II *De Relig.*, tract. *De voto*, lib. I, cap. II, num. 48 et seqq.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus, præter duodecim Apostolos, eligit septuaginta duos discipulos, quibus mandata dat modumque evangelizandi præscribit: illis reverentibus, et mira que gesserunt narrantibus, *vers. 17*, Christus exultat in spiritu. *Secundo*, *vers. 23*, Legisperito viam ad vitam æternam poscenti, dat legem dilectionis Dei et proximi, ac per parabolas Samaritanæ docet quis sit proximus. *Tertio*, *vers. 38*, sortem Mariæ præfert sorti Marthæ.

1. Post hæc autem designavit Dominus et alios septuaginta duos; et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem, et locum quo erat ipse venturus. 2. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. 3. Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. 4. Nolite portare sacculum, neque calceamenta, et neminem per viam salutaveritis. 5. In quacumque domum intraveritis, primum dicit: Pax huic domui. 6. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. 7. In eadem artem domo manete, edentes et bibentes que apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. 8. Et in quacumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate que apponuntur vobis; 9. et curate infirmos, qui in illa sunt, et dicit illis: Appropinquivit in vos regnum Dei. 10. In quacumque autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicit: 11. Etiam pulverem, qui adhesit nobis de civitate vestra, extergimus in vos; tamen hoc scitote, quia appropinquivit regnum Dei. 12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissus erit, quam illi civitati. 13. Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaida: quia si in Tyro et Sidone factæ fuissent virtutes, que factæ sunt in vobis, olim in illicio et cinere sedentes peniterent. 14. Veruntamen Tyro et Sidoni remissus erit in iudicio, quam vobis. 15. Et tu, Capharnaum, usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris. 16. Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me. 17. Reversi sunt autem Septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. 18. Et ait illis: Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem. 19. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici; et nihil vobis nocebit. 20. Veruntamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subjiciuntur; gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis. 21. In ipsa hora exultavit Spiritu Sancto, et dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam sic placuit ante te. 22. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater; et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. 23. Et conversus ad discipulos suos, dixit: Beati oculi, qui vident que vos videtis. 24. Dico enim vobis, quod multi prophetae et reges voluerunt videre que vos videtis, et non viderunt; et audire que auditis, et non audierunt. 25. Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister, quid faciendum vitam æternam possideo? 26. At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? 27. Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omni-

bus viribus tuis, et ex omni mente tua; et proximum tuum sicut teipsum. 28. Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, et viues. 29. Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus? 30. Suscipiens autem Jesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum; et plagis impositis abierunt semivivo relicto. 31. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via; et viso illo præterivit. 32. Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. 33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est. 34. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum; et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. 35. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi. 36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones. 37. At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade, et tu fac similiter. 38. Factum est autem dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum; et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam: 39. et huic erat soror, nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. 40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium; quæ stetit, et ait: Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet. 41. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima. 42. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Vers. 4.
Septuaginta
duorum
discipulo-
rum nomina non
sola.

1. POST HEC AUTEM DESIGNAVIT DOMINUS ET ALIOS SEPTUAGINTA DUOS. — Ita legendum cum Romanis: tot enim præcise fuerunt: licet alii legant numerum 70, uti habent hic Græci, et S. Ambrosius ac S. Hieronymus, lib. De 40 mansionibus, atque hos 70 nominatim recenset Dorotheus in *Synopsi sanctor. Patr.*, sed Græci, ut videtur, fide: incerta enim esse ejus nomina patet ex eo quod alii alia eis dant nomina. Volaterranus, lib. XIX *Urbanorum Comment.*, plures quam 72 nominatim recenset, sed ejus nomina fere collecta sunt ex Actis Apostolorum et Epistolis S. Pauli; imo inter eos numerat quosdam, qui post ascensionem Christi fuerunt conversi, uti unumquemque Candaciæ reginæ, qui conversus fuit a Philippo, Act. viii, et Philemonem, qui conversus fuit a Paulo. Wicelius, in *Hagiologio*, recenset 70 ex libro cui nomen *Cultura vineæ Dominicæ*: ubi inter alios nominat eundem Philemonem et Lucam, quem ex initio Evangelii ejus cum Christo non fuisse conversatum liquet. Denique Eusebius, lib. I *Hist.*, cap. xiv, testatur se 72 discipulorum nomina nusquam invenisse scripta; nonnullorum tamen nomina ex Actis Apostolorum colligi possunt, ut Matthiæ et Barsabæ, Actor. i; Stephani et cæterorum sex diaconorum, Actor. vi; Annæ et Barnabæ, Actor. ix; Mnason, Actor. xxi, 46.

Nota primo: Sicut Moses initio sui principatus delegit duodecim velut principes, et patres duodecim tribuum Israel; deinde incremente populo et principatu, ex singulis tribubus elegit sex, hoc est universim 72, velut populi senatores: ita et Christus voluit cuique quasi tribui Israel suum

Apostolum, et sex presbyteros dare: tales enim erant hi 72 discipuli, quorum officium erat propinquum Dei et Christi regnum prædicare, et miraculis confirmare, obeundo omnia Judææ oppida: ad quod non sufficiebant duodecim Apostoli.

Nota secundo: Hunc numerum mystice fuisse præsignatum in 72 Interpretibus, qui sacram Scripturam ex Hebræo in Græcum, rogatu Ptolemæi Philadelphii, regis Egypti, converterunt ducentis annis ante Christum; item in 72 consulariis Mosis, Num. xi, 24, et Concilio summo Sædæ, quod 72 capitibus constabat; atque in 72 palmis sitis juxta 12 fontes in Elim, Exodi xv, 27. Rursus 72 discipuli respondunt 72 gentibus totius mundi, ait Beda, quasi cuique genti Christus suum attribuerit discipulum, ut curatore: nam 72 gentes et linguas, in quas divisi fuerunt homines in dispersione Babel, numerant S. Augustinus S. Hieronymus, Prosper et alii, ut dixi *Genes.* cap. xi, vers. 32.

Nota tertio: Hinc patet sacerdotum discrimen in gradu et officio. Nam hi 72 discipuli non erant pares Apostolis, imo ex his 72 fuit Matthias, teste Clemente Alexandrino apud Eusebium, lib. I *Hist.*, cap. xiv, indeque electus est ad Apostolatam, Actor. i. Unde Episcopi successerunt 12 Apostolis, sacerdotes vero 72 discipulis, uti docent Anacletus Pontifex, *epist.* 2; S. Hieronymus, ad *Marcellam*; Beda, in *Luce* xv; imo S. Petrus apud Clementem, *epist.* 4 ad *Jacobum fratrem Domini*. Tametsi in principio Ecclesiæ, ait Beda, tituli et Presbyteri et Episcopi vocabantur, quorum

Præ
signa
sunt
discipuli
sua.

Episco-
pi
sunt
discipuli
sua.

altero sapientiæ maturitas, altero vero pastoralis industria significatur.

Symbolice S. Augustinus, in *Quest. Evang.*: Viginti quatuor horis, ait, totus orbis a solo gyrate illustratur et illustratur: sic illustratur orbis a Christo, qui est sol justitiæ per Evangelium S. Trinitatis, ejus prædicatio ab eo commissæ est 72 discipulis; nam ter 24 faciunt 72.

ET MISIT ILLIS BINOS ANTE FACIEM SUAM (ante se) IN OMNES CIVITATES ET LOCUM, QUO ERAT IRE VENTURUS, — in Judæa, uti prius fecerat in Galilæa per 12 Apostolos: quia enim Jesus quasi Messias volebat prædicare in singulis oppidis Judææ, ut omnibus Judæis innotesceret, eosque ad suam fidem et salutem invitaret, nec id per se solum facere poterat, præsertim quia sex tantum menses vite ipsi supererant, unde in singulis castellis diu herere non poterat, hinc elegit 72 discipulos, qui ejus adventum evangelizando, et infirmos sanando præirent; ac hominum animos ad illum velut Messiam suscipiendum præpararent, ut ab ipso mox subsequente plenam fidem, penitentiam ac peccatorum remissionem, Deique gratiam reciperent. Duodecim Apostolos apud se retinuit, tum ut vite sue essent testes; tum ut plurimis confluentibus ad Christum eum adjuverent, in his docendis, sanandis, juvandis; tum ut a Christo discerent modum prædicandi, et totum orbem obeundi, eumque ad Christum convertendi.

BINOS. — Cur? Respondeo primo, ut alter alteri auxilio esset, solatio, stimulo, excitamento, ait Origenes, Theophylactus et S. Gregorius, utque uno lasso, ægro vel impedito alter succederet, juxta illud *Eccl.* iv: «Melius est duos esse simul quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur: vs. soli.» Quocirca S. Pachomius, in *Regula* ab angelo accepta, cap. xxx et xxxiv, ita sancit: «Permittente eo (Præposito) accipiet comitem egressionis suæ, ejus fides probata est, et sic mittetur ad fratrem videndum, vel proximum.» Et post: «Nullus solus mittatur foras ad aliquod negotium, nisi juncto ei altero.» S. Augustinus: «Quando proceditis, simul ambulate; cum veneritis quo itis, simul state.» Ita S. Augustinus, in *Regula*, cap. x et xx. Idem sancit S. Benedictus, S. Francisus, S. Dominicus, S. Bernardus, et cæteri Ordinum fundatores. Audi Smaragdum in cap. lxxvii *Regulæ S. Benedicti*: «Sed ne frater in via dirigitur solus, sententia Patrum nos docet, quæ dicit: Ad necessaria quaerenda hinc egrediantur, vel terni fratres, et tales quibus creditur, non qui verborum assidua gulam secudentur.» Audi et S. Gregorium, lib. X, *epist.* 22 *De Constantino Monacho*: «Cognovi quia ad monasterium, quod in Piceni provincia situm est, solus pergere sine aliquo fratrum suorum presumpsit: ex qua ejus actione cognoscimus, quod qui sine teste ambulat, recte non vivat.»

Carmelita S. Elie, part. 1 *Constitut.*, cap. xiii, §. 11, ita sancit: «Nullus sine socio, nisi ex justa admodum causa iter agere sinatur; binos enim Dominus Apostolos misit. Bini ergo exeuntes individi procedant.»

Secundo, ut alter alterum haberet perpetuum vitæ testem, æque ac tutorem. Experientia constat Religiosos et prædicatores Evangelicos, qui bini incedunt, nunquam vel rarissime in periculum castitatis incidisse: eos vero qui soli incedunt, non raro tentationi luxuriæ succubuisse, aut ejus calumniam sustinuisse. Quocirca S. Thomas dicere solebat: «Monachus solus incedens est demon solitarius.» S. Augustinus, in *Regul.*, cap. xii, ita statuit: «Quando ergo simul estis in ecclesia, et ubiqueque ubi femina sunt, invicem vestram pudicitiam custodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam isto modo custodit vos ex vobis.» B. Theodotus Studita in testamento suo, §. 13, ita decrevit: «Nec solus colloquere cum monacha, vel seculari, nisi necessitas trahat, icque cum duabus ab utraque parte parosis astantibus.» S. Hieronymus Nepotiano non monacho, sed clerico, ita præscribit, *epist.* 2: «Si propter officium clericatus aut vidua visitatur, aut virgo, nunquam domum solus intras.» Et inferius: «Solutus cum sola, secreto et absque arbitro vel teste non seideas.» S. Basilius, in *Regula* quam veritè Rufinus, cap. lxxviii, et habetur Jure Canon., cap. In omnibus, dist. 81: «Sed certe, ait, solum ad solam accedere nulla religionis ratio permittit.» Rursus S. Hieronymus, *Contra Vigilantium*: «Quid, ait, facit monachus in cellulis feminarum? Quid sibi voluit sola et privata colloquia, et arbitris fugientes oculi?» De S. Augustino ita scribit Possidionus in ejus Vita, cap. xxvi: «Et si forte ab aliquibus feminis, ut videretur, vel salutaretur, rogaretur, nunquam sine clericis testibus ad eas intrabat, vel solus cum solis unquam est locutus, nec si secretorum aliquid interesset.»

S. Augustinum nostro ævo secutus est S. Carolus Borromeus, qui cum femina etiam consanguinea nunquam locutus est, nisi ex graviore domesticis aliqui adessent, ut habet ejus Vita, lib. vii, cap. vi. Quin et Seneca, *epist.* 23: «Omnia nobis mala, inquit, solitudo persuadet.» Remedium subdit dicens: «Prodest sine dubio custodem sibi imponisse, et habere quam respicias, quem interesse cogitationibus tui judices.» Addit ab Epicuro esse hanc vocem: «Sic fac omnia, tanquam spectet aliquis,» qua vocem custodem nobis et pedagogum dedit. Idem, *epist.* 11: «Magna, ait, pars peccatorum tollitur, si peccatoris testis assistat.» Imo Justinianus Imperator, in Novella De Monachis, vult monachos ire associatos, «ac invicem testes esse mutuo honestatis.» Lucius Papa, *epist.* 1 ad Episcopos Ecclesiæ, ita sancit: «Propter testes (calumniatores) hortamur vos, sicut et in hac sæcula

Ad litteram ergo loquitur hic Christus de primo casu Luciferi, dum cum suis ascellis, ob superbiam qua Deo rebellavit, et caelo precipitatus est in abyssum inferni, idque a Christo, eo quod Lucifer dignitatem. puta divinitatem Christi, et aequalitatem Dei, superbe appeteret, inno ut nonnulli censent, Christi unionem hypostatice ambiret, dicens decentius esse ut Christus suam naturam, puta angelicam, et inter angelos nobilissimam, assumeret et Verbo uniret, potius quam humanam, utpote carneam et miseram. Invidens ergo Iesu deitatem, ab eo quasi antagonista prostratus et dejectus est: urdo pro cadentem, Græce est *παύρα*, id est lapsus, in præterito; Arabicus, *quod cecidit*. Sensus ergo est, *g. d.* Nolite mirari, o discipuli, quod in nomine meo demonia ejiciatis: nam ego jam olim Luciferum in ueam deitatem superbe appetentem, cum suis ascellis et caelo precipitavi in gehennam: simul et vos caveate ne in superbiam elati, eo quod demones vobis subdididerim, cadatis in abyssum, ubi cecidit Lucifer. Ita S. Hieronymus, lib. II *contra Jovin.*; S. Ambrosius, lib. De *Fuga sæculi*, cap. vii; S. Cyprianus, tract. De *Jejunio Christi*; S. Gregorius, lib. XXIII *Moral.*, cap. vii; S. Chrysostomus, hom. 10 De *Penitentia*; Beda, Theophylactus, Euthymius, Bernardus et alii (1).

Lucifer
quia ful-
gur.
par.
Primo.
Secundo.

Tertio.

Fulgur
est sym-
bolum
superbiae
et vanæ
gloriae.

Apposite Lucifer comparatur fulguri. *Primo*, quia fulgore fulguris ad vivum representatur præstantissima, et ut ita dicam, ignea natura, majestas ac principatus Luciferi. *Secundo*, ejusdem potestas maxima ad nocendum: talis enim est fulguris, quod omnia etiam durissima et robustissima pervadit, sternit, frangit, incinerat: quare summe terret et nocet. Idem facit Lucifer. *Tertio*, ejusdem brevitatis, quia transit ut fulgur: tantum enim nocet in hoc sæculo et in hac vita, quod respectu eternitatis est quasi instans et momentum. Hinc tropologicè, fulgur est symbolum superbiam et vanæ mundi gloriae; hæc enim instar flammæ fulgureæ coruscat, et illic evanescit, juxta illud: « Sic transit gloria mundi; » fulgur enim, ait Nonius Marcellus, est ignis qui coruscatur, sive ipsa coruscatio prætervolans, fulmen est telum ipsum quod jacitur; fulgurium est fulmine ictum percussusque. Rursus hæc ex caelo dejectur et vibratur in terram, imo in tartara: quia omnis qui se exultat, humiliabitur, et igne gehennæ perenni cruciabitur. Insuper sicut fulgur in caelo splendidissimum, in terra desinit in lapidem, quem instat teli ejaculatur; sic superbia Luciferum fulgidissimum angelum convertit in terrerium cacodemonem:

(1) Ad litteram simpliciori sensu meliorique cum præcedent. connexion, sic exponas: Sciebam, sive prævidebam per vos celeriter, felici successu, minuatam in Satanæ potestatem, in his oppidis que adistis; vel, quod eodem fere recidit: Dum vos mira in oppidis præcipueque patrabatis, videbam Satanæ potestatem minui ipsamque quasi e caelo deject.

pari modo superbia ex hominibus angelicis facti demones, humilitas ex humanis demoniibus facit angelos, juxta illud *Isaie* xiv, 14: « De tracta est ad inferos superbia tua, conceidit cadaver tuum: subter te sterneret tinea, et operimentum tuum erunt vermes. » *Quarto*, ejusdem apparentia, focus et ostentatio, quia dejectus adhuc transformatur se in angelum lucis, ait Beda.

Plenus erit sensus, si primum sensum cum secundo conjungas, *g. d.* Ego Christus, qua Deus, videbam Satanam ante me et caelo cadentem in abyssum, quia ego eum velut æmulum precipitavi: pari modo ego Christus jam incarnatus, qua homo, videbam Satanam ante me et templis, in quibus quasi Deus in caelo a gentibus adorabatur, deturbari, qui per me et vos, o discipuli, doceo et docebo omnes gentes confiteri Deum, in quibus ipse adorabatur, et adorare Deum verum. Quocirca ego sicut olim Satanam et caelo, sic nunc eundem et templo precipitavi, sicut fulgur in præcepit ruit: sic enim posterior sensus priori quasi litera allegoria subalternatur, hæcque illi congrue inædificatur et superstruitur. Alludit Christus ad illud *Isaie* xiv, 12: « Quomodo cecidisti de caelo, Lucifer, qui mane oriebaris? » ut cum esses Lucifer, factus sis Hesperus et nocifer. Vide ibi dicta.

Moraliter S. Bernardus, serm. De ligno, feno et stipula: « Nunquam, ait, est securitas, fratres, neque in caelo, neque in paradiso, minus litus in mundo. In caelo enim cecidit angelus sub presentia divinitatis; Adam in paradiso de loco voluptatis; Judas in mundo de schola Salvatoris. Hæc idcirco dixerim, ne quis sibi de loco isto blandiatur, quia dicitur: Locus iste sanctus est. Quia non loci homines, sed homines locum sanctificant. »

Mystice S. Hieronymus in illa verba Ps. cxxxiii: *Qui fecit cælum et terram*: « Multi, ait, de terra cæli fiunt, et multi de caelo terra. Infelix Judas cælum fuit, et factus est terra: Paulus Apostolus, eo tempore quo persequeretur Ecclesiam, terra erat; confessus est, et cælum factus est. Nec qui cælum est debet esse securus: nec qui terra est, debet desperare de vita. »

19. ECCE DEDI (Græce *ἔδωκα*, in presenti, id est do) VOBIS POTESTATEM (Græce *ἐκείνην*, id est auctoritatem, imperium, jus et dominium) CALCANDI SUPRA SERPENTES ET SCORPIONES, ET SUPER OMNEM VIRTUTEM INIMICI; ET NIHIL VOBIS NOCEBIT. — Literaliter hic serpentes et scorpiones uti sonant, accipe; hos enim etiam calcasset, imo rexitit Adam, quasi eorum rex et dominus in paradiso. Facit ergo hic Christus suos discipulos non tantum demonibus, sed et bestiis omnibus superiores, juxta illud *Marci* xvi, 17: « Serpentes tollent, et si mortiferum quid hiberint, non eis nocebit. » Exemplum est in S. Paulo, qui correptus a vipera, eam illæsus excussit, *Act. xxviii*, 3. Ita Jansenius, Maldonatus et alii.

ET SUPER OMNEM VIRTUTEM (Græce *πάντων*, id est robur, vim, potentiam, exercitum) INIMICI — juscumque, sive animalis efferi, ut lupi, leonis, tigridis; sive veneni et rei venenatis, sive etiam diaboli, qui omnibus feris et rebus noxiis præest, isque abutitur, ut hominem ledat et perimat. « Omnis » ergo « virtus inimici, » est omnis potentia homini inimica. Mystice tamen, et potius, per hæc omnia significat demones; de his enim est omnis hic sermo: unde demones hic ad litteram significat: « ver serpentes et scorpiones, illosque vocari *ἐν τῷ* inimici, » id est exercitus Luciferi, consent S. Athanasius, in *Psal. xxviii*, ac Theophylactus, Euthymius, Beda, Titus, Toletus, Franciscus Lucas hic. Quocirca Euthymius « serpentes et scorpiones » accipit « intelligibiles; » id est « omne genus immundum spirituum, » ait Beda. Qui et addit: « Hoc autem inter serpentes qui dente, et inter scorpiones qui cauda nocent, distare arbitror, quod serpentes aperte venientes, scorpiones clanculum insidiantes significant. » Simili modo, *Gen. cap. iii*, serpens qui decepti Evam, tam verus serpens, quam diabolus per serpentem loquens intelligitur, ut ibi dixi.

20. VERUMTAMEN IN HOC NOLITE GAUDERE, QUIA (quod) SPIRITUS (demones) VOBIS SUBJICIUNTUR: GAUDETE AUTEM, QUOD NOMINA VESTRA SCRIPTA SUNT IN COELIS. — Non velat omne gaudium, ut scilicet nullo modo gaudent, quod demones eis subjiciuntur (hoc enim licitum et honestum est, ideoque pro gratum et gloriosum), sed ut non tantum gaudeant de dominio in demones, quantum gaudere debent de sua prædestinatione, gratia et gloria, tum quia dominium in demones est gratia gratis data Ecclesie, unde subinde et reprobis datur, uti data fuit Judæ, *Matth. vii*, 23; prædestinatio vero includit gratiam gratum facientem, ac prædestinatum conducit ad beatitudinem; tum quia, ut ait Euthymius, illud gaudium tumorem et superbiam generare solet, hæc vero gratiarum actionem et omnis boni operis sollicitudinem: de hoc ergo longe magis gaudent, quam de illo. *Tertio*, ejicere demones et facere miracula, non est vestri meriti, ait Beda, sed divina virtutis; at nullius nomina scribuntur in caelo, nisi ejus qui illud meretur vel merebitur. *Quarto*, virtus ejiciendi demones datur vobis a Deo, non ad vestram, sed aliorum utilitatem; et scribi in oculis vobis utilissimum est, quia vos habuit in æternum. Ita Theophylactus.

SCRIPTA SUNT IN COELIS. — Quod alibi dicitur, « scripta sunt in libro vite; » « liber » autem « vite » significat distinctam Dei præscientiam, memoriam, prædestinationem, in qua quasi in libro Dei scripti sunt omnes et singuli destinati et electi ad vitam æternam: « scripta sunt autem » non per calamus et atramentum, ait Titus, sed per Dei optimi maximi memoriam, ejus-

demque Dei gratiam et gloriam. Et Euthymius: Cives conscripti estis in æterna civitate, inquit, non atramento, sed memoria; neque ut homines scribunt, sed ut Deus; idque non in remedium oblivionis, ait Beda, sed ad firmitatem et certitudinem prædestinationis.

Porro, sicut duplex est hæc Dei præscientia et prædestinatio, ita et duplex est liber vite: prior perfectus et completus, quo absolute et determinate ab æterno a Deo descripti sunt omnes electi ad gloriam, qui reipsa ad vitam æternam perventuri sunt: hic est infallibilis et immutabilis is. Posterior, in quo omnes justii et sancti describuntur, non absolute, sed conditionate, in ea se indum præsentem justitiam, si nimirum in ea se indum ad mortem perseverent: hic non est certus et infallibilis; nam ex illis multi a justitia exierunt, male moriuntur, reprobandur et damnantur. Sic Apostolus, *Philip. iv*, salutat Clementem et aliosque fideles, « quorum nomina sunt in libro vite. » Nihil enim aliud vult dicere, quam quod dixit de omnibus Ephesius fidelibus, *Ephes. i*, 3, nimirum eos esse a Deo electos et prædestinatos per Christum; scilicet absolute per fidem et gratiam, sed conditionate ad gloriam, in qua nimirum in Christi fide et gratia perseverent. Et *Ephes. ii*: « Vos, ait, estis cives sanctorum, et domestici Dei, » scilicet per gratiam, ac tales futuri per gloriam, si in gratia cœdesitis: sic etiam orat Ecclesia in Collecta secreta Missæ, tempore Quadragesimæ, « quod omnium fidelium nomina beate prædestinationis liber ascripta retinet, » ac hi ergo possunt a sua prædestinatione excidere, ac proinde non sunt absolute prædestinati, sed conditionate, si videlicet in fide et sanctitate usque ad finem vite persistent. Sic etiam hoc loco videtur accipi, ait Jansenius, Franciscus Lucas et alii, licet de eo dubitet Maldonatus, ac negot Toletus. Nam non velle Christum hic omnes septuaginta discipulos, certos facere de sua absoluta et efficaci electione ad gloriam, patet ex vers. 18, ubi minas et metum damnationis eis injicit, dicens: « Videbam Satanam scribi fulgur de caelo cadentem. » Quasi dicat: Vide ergo vos et vos similitur caelo, id est gratia et gloria vobis in caelo preparata excidatis. Sic omnia. Apostoli fuerat a Christo electi, scilicet ad Apostolatam, et tamen unus ex eis Judas fuit reprobatus et damnatus, juxta illud Christi: « Nonne ego vos duodecim elegi, et unus ex vobis cœdatis est? *Joan. vi*, 70. Pari modo ex 70 discipulis Christi fuerat septem primi Diaconi, et quibus unus fuit Nicolaus nomine, qui immunditiarum omnium, et Nicolaitarum hereseos auctor extitisse refertur, » ait S. Hieronymus, *epist. 48*, cap. iii. Quod ergo duodecim Apostolis et eorum sequacibus promittit Christus, *Matth. cap. xix*, vers. 18, dicens: « Vos qui secuti estis me, etc., sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel, » intellige non absolute, sed sub hac conditione,

giant, passimque oderant: hic, inquam, Judæi vulnerati, a Judæis derelicti et a sacerdote ac Levita neglecti, commiseratione motus, ei ut proximo succurrat, medicatus est vitamque restituit. Proferat Christus exemplum Samaritani, ut ostendat non solos amicos, sed et inimicos (talis enim Judæus erat Samaritanus) esse proximos nostros. Rursum Samaritanum hunc in charitate et beneficentia præferat Judæis, utpote qui in Judæum seminecem a Judæis neglectum et Samaritanis inimicum, adeo beneficum se præstiterit.

34. ET APPROPRIANS (descendens ex equo vel asino quo vehabatur), ALLIGAVIT VULNERA EJUS, INFUNDENS OLEUM ET VINUM, — quod secum ferebat in via quasi viaticum; scilicet vinum pro potu, oleum pro obsonio cum pane, hoc est pro cibo. Est hysterologia: prius enim fecit vulnera vino; vinum enim primo saniem alligavit; secundo, pituitosos biliososque humores ad vulnus confluentes ardidit; tertio, vulnera constrinxit, ne saniem et sanguinem ulterius emittant; quarto, nervos calefacti et roborati, ut plagam excutiant. Deinde vulnus linivit oleo, primo, ut vini acredinem et mordacitatem olei pinguedine et lenitate temperaret; secundo, ut dolores leniret; tertio, ut partes vulneri vicinas fovaret et roboraret: nam aliqui oleum recensibus vulneribus obesse, illaque putrefacere, docet Galenus, lib. III *Math.*, et Hippocrates, lib. II *Philosophia*. Vide Valesium, S. *Philosophia* cap. LXXXVII.

Hinc tropologica S. Gregorius, lib. XX *Moral.*, cap. VIII: In vino, ait, morsus districtioris, in oleo mollitias pietatis: miscenda ergo lenitas est cum acritate, ut vulnera animæ sanentur, et vitia a peccatoribus expellantur. S. Chrysostomus vero: Vinum, ait, est sanguis passionis, oleum chrismatibus unctio; vel, ut Interlinearis, chrisma Spiritus Sanctus.

ET INFUNDENS ILLUM IN JUMENTUM SUUM — quo ipse equitare vel asinare solebat. Syrus, *supra ad idem suum*. Descendit ergo ipse ex equo vel asino, cui insidebat, illumque cessit vulnerato, imo eum illi imposuit.

Allegorice S. Augustinus, in *Quest. Evang.*: Jumentum, ait, est Christi caro. Imponi jumento, et in ipsam incarnationem credere. S. Ambrosius: Jumento imponit, inquit, dum peccata nostra portat. Theophylactus: Membra sua nos fecit, ait, et participes corporis sui.

Dixit (ipse pedes incedens, frenumqueprehendens, illoque minans equum et equitem) IN STABULUM. — Græce, *ἐν στάβιλον*, id est in diversorium, sive hospitium, ita dictum, quod omnes promiscue recipiat; hospitium ergo dicitur «stabilum» a stando, quod in eo viatores ex via lassati sunt, id est quiescant. Sic «stabilum» pro hospitio sumit S. Cyprianus, lib. III, *epist.* 43; nunc Syrus et Arabicus pro *stabilo* vertunt *hospitium*.

ET CURAM EJUS EGIT, — prospiciens illi de cibo,

igne, lecto, medico, medicinis cæterisque rebus ad curam necessariis vel opportunis.

35. ET ALTERA DIE PROTULIT DUOS DENARIOS. — *Vers. 17.* Denarius simplex erat drachma argenti, puta unus julius, vel regalis Hispanicus. Verum hic denarius, non simplex, sed duplex, uti modo est dimidius Philippicus dalerus: dedit enim tantum, quantum sufficere putabat vulnerato alendo et medicando usque ad sum reditum; ad hoc enim non sufficiebant duo julli.

Tropologica S. Augustinus, in *Quest. Evang.*: Duo denarii, ait, sunt duo præcepta charitatis, quam Apostoli acceperunt ad evangelizandum; aut promissio vite presentis et æternæ.

ET DEDIT STABULARIO (id est hospiti, qui stabulo et hospido præerat) ET AIT: CURAM ILLIUS HABE, ET QUODCUMQUE SUPEREGROGAVERIS (ullius impenderis), EGO, CUM REDIERO, REDAM TIBI. — Vide hic et discite a Samaritano plenam dilectionem, qua nihil omisit, quod ad vulnerati curationem requiritur; sed omnia charitatis officia hinc requisita copiose præstilit.

Allegorice homo est Adam lapsus in peccatum, ideoque in anima vulneratus et pene occisus; Adam enim ex Jerusalem, id est ex visione pacis, puta ex paradiso et statu innocentie, ubi summa fruebatur pace cum Deo, secum, cum Eva et cum omnibus animalibus, descendit in Jericho, id est in mutabilitatem et statum peccati: hujus enim symbolum est Jericho, id est luna, que quotidie mutatur et deficit. Latrones sunt demones, qui Adamum et Evam per serpenterem deceperunt et ad peccatum induxerunt; aque eum Dei gratia et virtutibus spoliarent, et vulnera concupiscentiæ omnibus animæ potentiis et appetitibus inflixerunt. Sacerdos et Levita sunt lux et vetus, que lapsus Adæ sanare neglexit, quia non potuit Samaritanus, id est custos, est Christus, qui fideliter homines omnes curat et custodit, ut sanentur et salventur; equus est hujus humanitas, cui ipsa deitas insidet, et quasi inequitat. Stabulum, id est hospitium, est Ecclesia, quæ omnes fideles recipit. Vinum est sanguis Christi, quo vulnera nostra abluuntur et sanies peccatorum abstergitur. Oleum est misericordia, clementia et lenitas Christi. Stabularius sive hospes, qui stabulo, id est Ecclesie præest, est S. Petrus, sive Pontifex. Ita S. Ambrosius et Origenes hic, *hæc.* 34; S. Hieronymus, in cap. I *Math.*; S. Augustinus, *serm.* 77 *De Verbis Domini*; et alii passim. Audi Origenem: «Alebat quidam de presbyteris, velens parabolam interpretari, hominem qui descendit esse Adam; Jerusalem, paradysum; Jericho, mundum; latrones, contrarias fortitudines; sacerdotem, legem; Levitam, Prophetas; Samaritem, Christum; vulnera vero, inobedientiam; animal, corpus Domini; pandochium, id est stabulum, quod universos volentes introire suscipiat, Ecclesiam interpretari. Porro, duos denarios Patrem et Filium

intelligi; stabularium ecclesie presidem, cui dispensatio credita est. De eo vero quod Samaritanus reversurus se esse promittit, secundum Salvatore figurabat adventum. Hæc cum rationabiliter palechreque dicuntur, etc.

Hinc rursus ex hac parabola docent Patres et Theologi Adamum per peccatum spoliatum esse bonis et donis gratuitis, uti sunt gratia et virtutes; vulneratum vero fuisse in naturalibus, id est in natura non pura et mera: hæc enim eadem est post peccatum, quæ fuit ante; sed in natura per gratiam erecta, sanata et integra per justitiam originale illi a Deo inditam: hæc enim omnes appetitus et passiones, ac concupiscentiæ motus voluntati et rationi subiciebat, ut nihil velle aut concupiscere possent, nisi quod recta ratio iudicabat, ac voluntas recta amabat et appetebat: jam autem per peccatum privati hæc justitia originali, experimur in nobis inscia ratione, et invita voluntate, pravos hosce motus exoriri; hoc est vulnus nature.

36. QUIS EORUM TRIUM VIDETUR TIBI PROXIMUS FUISSE ILLI QUI INCIDIT IN LATRONES? — Videtur Christus apposite ad interrogationem legisperiti, «Quis est proximus meus?» dicere debuisse: Quis in hac parabola tribus hisce, puta Sacerdoti, Levitæ, ac præsertim Samaritano, fuit proximus? utique ille qui incidit in latrones, ab eisque spoliatus, vulneratus et semimortuus relictus, omni proximorum ope indigebat: nam aliqui ex hac interrogatione Christi quis inferre poterit: Ergo proximus est is qui benefacit egenti, puta Samaritanus, non autem ipse egens, puta spoliatus ille et vulneratus; ac consequenter Sacerdos et Levita non erant proximi, quia egenti non benefecerunt. Unde pariter inferas eos qui nos oderunt et persequuntur, non esse nostros proximos.

Verum dico sensum esse: «Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?» *g. d.* Quis horum trium tibi videtur in hoc casu se gessisse ut proximum capti, spoliati et vulnerati a latronibus? sic enim hanc interrogationem Christi intellexit ipse Legisperitus, dum *vers. seq.* respondet: «Qui fecit misericordiam.» Ergo ex eo Christus querit: Quis ex hisce tribus tibi videtur vere fuerit officio proximi erga vulneratum tam miserum, ita ut eum, *Et* tam afflictum et ex inimica sibi gente, puta ex Judæis, brinnum, estimarit suum esse proximum? Proximus enim est nomen correlativum, proximus enim est proximi proximus, sicut misericors est miseri misericors: quare Christus recte ex uno designat alterum, puta ex relativo designat equo correlativum, quod querebat Legisperitus. Maluit vero Christus sic responsonem suam invenire, ut Legisperito nobisque omnibus statueret exemplum reale et perfectum dilectionis proximi, quod ipse imitaretur non speculando in lege, sed opere ipsimum præstando, quod præ-

stilit Samaritanus: unde concludit, *vers. 37*, dicens: «Va de, et tu fac similiter.» Maxime autem voluit Christus Legisperitum docere, non Judæum, non amicum, uti volebant Scribæ, sed omnes omnino homines, maxime miseros, etiam nobis inimicos, habendos esse proximos, et omni officii genere esse diligendos. Simili modo, ob similem causam, Christus invertit questionem majoris dilectionis duorum debitorum, Magdalene scilicet et Simonis: «Quis cum plus diligit? *Luc.* cap. VII, *vers. 47*, ut tibi ostendi. Ita S. Augustinus, quem mox citabo, beda, Theophylactus, Euthymius, Titus, Toletus, Jansenius et alii passim.

37. AT ILLE DIXIT: QUI FECIT MISERICORDIAM IN *Vers. 37.* *VER.* ET AIT ILLI JESUS: VADE, ET TU FAC SIMILITER. — «Ut videlicet,» inquit S. Augustinus, lib. V *De Doct. Christ.*, cap. XXX, cum esse proximum intelligamus, cui vel exhibendum est officium misericordie, si indiget, vel exhibendum esset, si indigeret. Ex quo est jam consequens, ut etiam ille a quo nobis hoc vicissim exhibendum est, proximus sit nos: proximi enim nomen ad aliquid est, nec quisquam esse proximus nisi proximo potest. Nullum autem exceptum esse, cui misericordie donegerit officium, quis non videat? quales usque ad inimicos etiam porrectum est, quales erant imprimis Samaritani Judæis.» Addit apposite S. Augustinus: «Quid tam remotum quam Deus ab hominibus? cum haberet Deus in se duo bona, justitiam et immortalitatem; nos duo mala, iniquitatem et mortalitatem: factus est mortalis, et ita prope nos, non id quod nos, id est peccator, suscipiendique pœnam, et non culpam, culpam delevit et pœnam.»

Causam a priori dat Isidorus Pelusiota, lib. IV, *epist.* 123, dicens: «Proximitas enim natura æstimatur, non virtute; substantia, non dignitate; compassione, non loco; curatiosis modo, et non loci propinquitate: illum namque arbitraro proximum, qui tui maxime indiget, et sponte tua ad auxilium ei ferendum accede.»

38. FACTUM EST AUTEM VUM IRENT (dum profu- *Vers. 38.* *VER.* ciscerentur Jesus et discipuli ejus, evangelizantes per viicos et castella, ut dixi *vers. 1*), ET IRE (Jesus) INTRAVIT IN QUODDAM CASTELLUM (Græce *καστελον*, id est vicum, pagum, oppidum, puta Bethaniam, ubi Martha videtur habuisse domum); ET MULIER QUEEDAM, MARTHA NOMINE, EXCEPIIT ILLUM IN DOMUM SUAM, — quasi hospiti. *Et* peregrinum, qui ut Deus erat omnium Dominus. Unde S. Augustinus, *serm.* 26 *De Verbis Domini*: «Suscepit, ait, familia Dominum, egra salvatorem, creatura creatorem, spiritu pascenda in carne pascendum, dignatione, non conditione.» Laudatur in Martha virtus hospitalitatis, quod Jesum Scribis et Pontificibus exosum hospitio exceperit, sed hominem excipiendum recepit pariter Deum, qui illam totamque ejus domum benedixit, &

Christus Marthae morienti apparuit.

Vers. 39.

P. Petri Fabri sententia Religio sine macula.

S. Franciscus Xaverius.

dosis coelestibus cumulavit, tandemque in caelum ipsam suscepit, et aeterna gloria beavit. Sic Abraham susiciens hospites, angelos specie humana indutos hospitio excepit, quibus promissionem nascituri ex se Isaac, indeque Christi, qui benedicturus esset omnes gentes, accepit. Vide dicta Hebr. xiii. Quocirca Christus Marthae morienti apparuit, eique premium hospitalitatis re-pendit, atque eam ad caeleste, non hospitium, sed regnum, invitavit, dicens: « Veni, hospita mea dilectissima, quia sicut tu me in domum tuam recepisti, sic ego te in caelum meum recipiam. » Ita habet ejus Vita, quae ex S. Antonio addit, Christum sua praesentia sepulchrum S. Marthae honorasse. Ita Christus honoratus se honorat.

39. Et haec erat soror, nomine Maria, — cognomen Magdalena; haec duae sorores « non solum carne, ait S. Augustinus, loco jam citato, sed et religione germanae, ambae Domino cohaeserunt, ambae Domino in carne praesenti servierunt, a tanto hospite beatae.

Quae etiam servens secus pedes Domini, audiverat verbum illius. — Vox « etiam » notat Magdalenam non obiter, non alio tempore quando ei erat otium, sed illo temporis articulo, quo maxime cum Martha erat laborandum in apparanda Christo mensa, quasi otiosam sedisse cum Jesu : « Sedens secus pedes, » quasi discipula humilissima summe amans et reverens Christum, ut eum docentem quietissime, modestissime, avidissime et attentissime audiret. « Quanto hic melius, ait S. Augustinus, serm. 27 De Verbis Domini, ad pedes sedebat, tanto amplius capiebat; confluit enim aqua ad humilitatem convallis, deuatat de tumoribus collis. »

Audierat verbum illius. — Doceat hic Christus suo exemplo, quid discipuli, ac viri Apostolici et Religiosi facere debeant in hospitibus, scilicet, « ut non resupini quiescant, ait S. Chrysostomus in Catena, sed potius repleant suscipientes sacris et divinis doctrinis, » ut nullum tempus sine fructu transire sinant, se ubique semina pietatis jactant, omnesque ad virtutem et Dei amorem excitent. Facebat ita inter alios R. P. Petrus Faber, primus S. Ignatii Lotiae socius, qui in perpetuis peregrinationibus et missionibus, vitam omnem in societate exigit, ac proinde hoc salutare monitum nostris testamento reliquit, ut hospitium ingressi illico vel recitandis Horis, vel piis sermonibus miscendis intendant, seque pietatis professores ostendant : sic enim impedituros omnes lascivos sermones et castitatis tentatores, ac fructum non exiguum facturos, uti ipse non semel latrones in hospitio degentes suis sermonibus commovit ad penitentiam, eorumque ibidem confessiones excepit. Plura vide in Vita ejus. Idem facebat S. Franciscus Xaverius in navibus, per totum Orientem navigans, et ubique evangelizans tam verbo, quam charitatis et sanctae vite exemplo.

40. MARTHA AUTEM SATAGEBAT CIRCA FREQUENS V MINISTERIUM. — Graece, περιστάσει περί πολλῶν διακονίας, id est distendebatur vel distrahebatur circa multam ministratorem, sollicita et officiosa charitate curans, ut cibi tanto hospite digni rite coquerentur, mensa lectulique mensales congrue sternerentur, pedes hospitum lavarentur, ceteraque omnia hospitalitatis officia exacte praestarentur. Unde Arabicus vertit, Martha autem diligenter ministrabat plurimum.

Quae stetit et ait (Graece, ἀστὰς αὐτὴν εἶπεν; Syrus, venit et dixit): DOMINE, NON EST TIBI CURA (Arabicus: Domine, non gravat te res mea) QUOD SOROR MEA RELIQUIT ME SOLAM MINISTRARE? DIC ERGO ILLI, UT ME ADJUVET. — Ita loquitur Martha, partim ex turbatione sollicitudinis omnia Christo congrue apparandi, partim ex confidentia in benignitate Christi; q. d. Domine, ego tui amore et obsequio opprimor laboribus: soror mea id videt, et interim desidet et olatur. Tua ergo humanitatis est curare, illicque jubere ut me subleves, et in partem pii laboris velas; ubique etiam ego minister: illa enim tota ex te pendet, me negligit. Verbo ergo illi innue, ut me juvet, et illud faciat; scio enim me illam rogantem nihil apud ipsam effecturam, quia tibi tuisque verbis tota est affixa.

41. ET RESPONDENS DIXIT ILLI DOMINUS: MARTHA, MARTHA, SOLLICITA ES, ET TURBARIS ERGA (circa) PLURIMA. — Arabicus, tu sollicita turbata es erga res plurimas. « Repetitio nominis Martha, » est indicium dilectionis, ait S. Augustinus, serm. 26 jam citato, aut forte movendae intentionis, ut audiret attentius: « tota enim intendebat suis ministeriis, ut minis verbis Jesu intenderet, nisi iterata nominis sui compellatione excitata. Addit S. Augustinus: « Maria causam suam maluit iudici (Christo) committere, nec in respondendo voluit laborare, » sciebat enim Christum a se stare, suique patronum agere solitum. Unde hic Christus « factus est Mariae advocatus, qui iudex fuerat interpellatus, » ait Interlinearis ex S. Augustino, serm. 27. « Turbaris erga plurima, » q. d. Nimis es sollicita, Martha, ideoque turbaris. Vis enim plurima mihi apparere, cum paucis mihi sit opus: uno enim cibi genere contentus sum, imo delector, tum frugalitatis, tum sanitatis studio. Doceat enim Galenus et medici varietatem ciborum onerare stomachum, ac difficulter tardeque ab eo digeri. Audivi nonnullos, qui uno cibo perpetuum vescentes, ac longævam et plene decrepitam aetatem vixere. Emmanuel Sa et alii Graece τρυφῆν vertunt, tumultuaris: « Sed tumultus hoc loco distractio est et turbatio, » ait Euthymius; qui enim circa multa distrahantur suntque solliciti, multas cogitationum et curarum anxietates et tumultus, qui in mente conflunt, eamque affligunt, experiuntur, quocirca nimia sollicitudo et anxietas signum est et effectus alicujus passionis et perturbationis internae, sci-

Quam necessarium quid?

Resp. Primus.

bet nimii timoris et amoris: quia si quis nimis amat honorem, opes, commoditates, amicum vel rem aliam, illamque perdere timet, hic est sollicitus, turbatur, anxietur.

42. PORRO UNUM EST NECESSARIUM. — Arabicus, quod autem necessarium est, facile est; Graece, ὅτι δὲ ἓς ἴσθια, id est uno autem est opus: sed uno Christus opponit multis, circa que turbatur Martha. Syrus, at unum est quod requiritur. Consentit Aegyptius, Aethiopicus et Persicus.

Queres quodnam sit hoc unum, idque necessarium? Respondent Lutherus, Bullingerus, Melancthon ceterique ejusdem farinae Novatores, hoc unum esse fidem, sive audire Evangelium, illicque credere: hoc enim tantum dicitur hic fecisse Magdalena, vers. 39: « Sedens, inquit, secus pedes Domini, audiebat verbum illius: » censent enim ipsi fidem solam necessariam esse ad salutem. Crede, inquirunt, te per me, et Christi salvandum, et infallibiliter salvaberis. Verum haec fides est temeraria, fallax et falsa; nam illam possunt habere blasphemii, fures et latrones: praeter fidem enim, ad salutem necessaria est spes, charitas et bona opera, ut patet Math. xix, 17; I Corinth. xii, et alibi passim; idque patet in ipsa Magdalena, quae ita verbum Domini audiebat, ut auditis obediret, illaque exequeretur per opera charitatis, humilitatis et penitentiae, ut patet cap. vii, 43, et ex tota deinceps ejus vita.

Verius ergo Orthodoxi plures per « unum » intelligunt unum cibi genus; q. d. Tu, o Martha, sollicita es et turbaris, ut multa mihi ferula apponas, sed frustra; nam uno duntaxat opus est, unum mihi sufficit: non requiro mensam equiparam, escam communem et facile paratam opto: hoc enim dicitur mihi mea temperantiam et paupertatis studium; interim non damno, imo laudo tuam erga me devotionem, reverentiam et studium, qua dignitati meae personae tanta et tam multa apparas, ut ostendas qualem me aestimes, quantumque affectum erga me geras: sed tamen moneo ne nimis sis sollicita, neve in ministerio tuo turberis, et Magdalenam a meis sermonibus avoces. Ita S. Basilius, in Regulis fusus disputat, inter. 20; Theophylactus; et S. Gregorius, apud D. Thomam in Catena; S. Hieronymus, in epist. ad Eustochium; Toletus, Emmanuel Sa et Franciscus Lucas hic. Audi S. Basilium: « paucis vel uno est opus: paucis quidem ad apparatum videlicet, uno vero scopo tu necessitas expletur. » Sic et Titus: « Non ea de causa huc venimus, ut supervacaneis escis vitam impleamus; natura enim paucis contenta est. » Accedit Theophylactus: « Uno nobis opus est, nempe ut comedamus qualitercumque, non variis. » Hinc Arabicus vertit, quod autem necessarium est, facile est.

Secundo, sublimius et magis apposite ad sequentiam, « unum » hoc « necessarium » est unius

Dei aeternae salutis cognitio, studium et amor, qui quasi optima parti et sorti totam affixit se Maria. Unde hoc « unum » explicans, subdit: « Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea. »

Sensus est, q. d. Tu, o Martha, circa multa distraheris et turbaris; remedium tibi suggero, ut te colligas in unum, ut scilicet uni Deo per omnia placere satagas, ac unius Dei amore omnes actiones tuas obeas; sic illa te non distrahent, sed fixa in Deo, omnia ex ejus voluntate sine turbatione, quiete et suaviter perages; quia superfluas rescindas, nec plures rapesses quam opus sit et quam facere possis. Ita Beda, Euthymius, Jansenius et alii: unde S. Augustinus, serm. 26 De Verbis Domini; et S. Gregorius, lib. I in lib. Reg., cap. iv et alii: « Unum » hoc, inquit, est ultimus finis, et summum hominis bonum, ad quod nostra mens est dirigenda, et a quo non est distrahenda. Et Cassianus, Collat. 1, cap. viii: « Unum, ait, est unius Dei finis; et contemplatio, ut scilicet etiam Sanctorum etus ac ministeria mirifica supergressus, solus Dei jam pulchritudine scientiaeque pascatur; » licet enim contemplatio non sit necessaria ad salutem, est tamen necessaria ad plenam sanctitatem et perfectionem, quae animam omni sollicitudine et turbatione liberat facitque omino tranquillum, utpote Deo plane unitam et in eo quiescentem. Hoc faciebat Psaltes, dicens: « Unam (Heb. unum) petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae, » Psalm. xvi, 4. Et Paulus: « Unam autem, quae quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quae priora sunt extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernae vocationis Dei in Christo Jesu, » Philip. cap. iii, vers. 14. Et Esther, xiv, 48: « Tu scis, Domine, quod nunquam letata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in presentem diem, nisi in te, Domine Deus. » Nam, ut ait Aristus, Joan. xvii, 3: « Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. »

Quocirca S. Aegidius, unus et primus S. Francisci socius, vir valde a Domino illuminatus, interrogatus quae esset via ad sanctitatem et perfectionem, verbo respondit: « Una uni: » una sollicita anima uni Deo unitari; dualitas enim separat et dividit, unitas vero colligit et unit. Deus enim est unus: quare qui Deum quaerit, ad unitatem se redigat, eumque in unitate et voluntatis conformitate, ac mentis amorisque unione quaerit oportet, uti docet S. Bernardus, serm. 7 in Cant. Hinc S. Augustinus, lib. II De Ordine, cap. xviii, tom. I, per inductionem ostendit omnia tendere ad unum, quia, ut idem ostendit De vera Religione, cap. xxxii, unitas, sive simplicitas, est vestigium Dei, qui est prima, essentialis et increata unitas, omnium unitatum fons et origo. Et, cap. xlii, declarat quanta sit unitatis pulchri-

Denique unum necessarium est Deus; ^{era enim omnia sunt contingentia et libera, et merito Dei beneficiis creata ex nihilo. Vulgo dicitur: « Qui duos lepores secatur, neutrum capit: » Sic qui Deo et mundo placere satagit, neutri placet.}

Tropologia: unum hoc adipsicis per orationem, meditationem et contemplationem, hanc enim nos uni Deo jungit et unit. « Religiosi est unum ipsum ambire, et ad sacram monadem cogi, » ait S. Dionysius, *Eccles. hierarch.* cap. vi; et Climacus, cap. i: « Monachus est qui semper habet spiritum elevatum in Deum, et orat in omni loco, tempore et negotio. » Et S. Chrysostomus, lib. I *De Orando Deum*: « Oratio, ait, est anima et spiritus vite religiose et perfectæ. » Et S. Bonaventura, opus. *De Perfectione vite*, cap. v, ait Religiosum non frequentantem orationem gestare animam mortuam in corpore vivente; aut esse sicut corpus sine anima, habentem id quod externum est in Religione, absque eo quod internum est. Idem: Religio, ait, languida et infirma est, que non plurimum habet orationis. Quid ergo, o infelix anima, per multa vagaris, ait S. Augustinus in fine *Meditati.* requiem quaeris, et non invenis; ama unum in quo sunt omnia, et in eo leta saturaque conquiesces: ipse enim te satiabit bonis omnibus; te torrente voluptatis potabit, imo inebriabit. Audi Epictetum ad Arrianum: « Oportet, inquit, ut omnia principia quasi converso orbe, redeant ad unum principium, omnia pulchra ad unum pulchrum, omnia vera ad unum verum, omnia bona ad unum bonum, omnia divina ad unum Deum; omnia una ad unum ter unum. » Nam unitas, principium, bonum, verum, Deus, eadem sunt, unum sunt. Quocirca Sponsa, *Cant.* ii: « Dilectus meus mihi, ait, et ego illi. » Una enim sponsa uni sponso tota intendat oportet. Hinc Sancti optant a carne separari et mori, ut mentem totam uniant Deo. « Cupio dissolvi, ait Paulus, et esse cum Christo. » Et S. Simeon: « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace. » El *Salmes*: « flet mihi quia incolatus meus prolongatus est. » Causam dat S. Basilius, in *Regul. fustius disp.*, interrog. 2: « Vehementer enim, ait, vitam hanc veluti tebrum quemdam carcerem abhorrebant, usque adeo difficiles ad cohibendum animos (Graece *ἡψαί*, id est vehementes impetus et impulsus, evolandi scilicet ex hoc carcere), erant hi, quorum mentes Dei amor perstrinxerat; cum enim inexplibili intuenda divinae pulchritudinis cupiditate flagrant, illud exoptabant, ut aequata infinito sempiternae vite curriculum sibi iucunditatis Domini contemplandae facultas praeretur. » Adeo beatum otium sapientibus negotio abundat, et focandum est; quique semel in divinitatem semersi animus, ea et pasci ubique potest et pascere. Quocirca David, *Psal.* xli: « Sivit, ait,

anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei? »

Symbolice: Unitas numerorum omnium principium est, utpote a qua fluit omnis numerus, eaque omnium finis, ut in quam omnis numerus resolvatur: nec ab aliquo suam trahit originem, aut in aliquem secatur numerum. Ita Deus optimus maximus omnium rerum initium et finis est, juxta illud *Apoc.* xxi, 6: « Ego sum alpha et omega, » omnia aperiens et claudens omnia, ante quem et post quem nihil, et tantum abest ut a creaturis suam sumpserit originem, ut illas aeterno praecesserit intervallo, sine illis existens, cum illa sine ipso nec consistere queant. Unde philosophus ille Platonius: Ab unitate divina, ait, omnia predeunt, predeuntiaque unitatem quamdam ipsis impressam retinent, divites unitatis imaginem, qua et revocantur in illam, et revocata perficiuntur. Et Plato, in *Parmenide*: Per unum intelligit esse divinum, in quo omnia vitam habent, tanquam rami in radice. Hinc illud Pythagoræ: « Oportet hominem fieri unum; » nam « qui adhæret Deo, unus cum eo spiritus efficitur, » ait Apostolus; et Macrobius, lib. I in *Sonnum Scipionis*: « Unitas, ait, principium et finis omnium, neque ipsa principii aut finis patiens, ad summum nos duxit Deum. » Trismegistus, in *Pimandro*: « Unitas, ait, omnium principium, radix et origo, omnem continet numerum, a nullo comprehensa, omnemque gignit numerum ex nullo genita numero: hæc est imago Dei. »

Rursus ubi peccatum est, ibi est multitudo; ubi autem virtus, ibi singularitas, ibi charitas, ibi unitas. Virtutis ergo studiosus unum amet, et unitatis sit studiosus oportet. Unitatis enim magister Christus voluit nos in una Ecclesia adunare, sibi que unie. Unitas enim dat cœlo temperiem, animo sanctitatem, corporibus sanitatem, domibus et civitatibus pacem et animorum concordiam, omnisque populi virtus et fortitudo est ex unanimitate. Dualitas enim omnis discordiæ, schismatis, belli, tempestatis, morbi et turbationis est causa et mater. Unde Plato, lib. V *De Reubl.*: Nullum, ait, perniciosius civitati malum, quam qui eam dividit, et ex una plures facit; nec melius quidquam eo quod ipsam vincit simul et unam efficit. Aristoteles, lib. I *Ethic.*, cap. vi, citat Speusippum dicentem, rem prope dici bonam et perfectam, quando sit una; cum ret quaeribet in se habeat bonitatem suam per unitatem qua suum suscipit esse; tamdiu enim est quidquid est, quamdiu unum est; cum autem desinit esse unum, desinit esse id quod est: materia quippe non habet esse, nisi per unionem sui cum forma: tolle hanc unionem, divides materiam a forma, et compositum interibit. Unit ergo est vita, divisio vero mors. Unde de caelesti vita S. Augustinus loquens: « Non erit ibi, ait, aliqua invidia disparis charitatis, ubi in omni-

regnat unitas charitatis. » Et S. Gregorius: « Et tanta vis charitatis tibi omnes associat, ut bonum quod quisque in se non accipit, in alio se gaudere accepisse. Regnum ergo vite est in charitate, que est unio; regnum mortis in odio, quod est divisio. Quocirca Pythagoras unitatem dicebat esse Deum, dualitatem vero demonem: quem secutus Homerus, unius naturam in boni ratione constituit, in mali vero ratione dualitatem: unde *Iliade* β ita canit:

Nec multos regnare bonum, rex unicuique esto.

Rex unus est apibus, dux unus in gregibus, græves unum sequuntur, in navi unus est gubernator, in civitate unus prætor, in corpore unum caput, in exercitu unus dux, in Ecclesia unus Pontifex, in mundo unus sol. Denique unitas est virginitas, que nos similes facit angelis: dualitas est conjugium, quod nos assimilat animalibus.

MARIA OPTIMAM PARTEM ELEGIT. — *Sibi*, ut adiant Syrus et Arabibus; Græce *ἑαυτῆς*, id est *bonam* antonomastice; sive per excellentiam, id est optimam. Confert enim et præfert hic Christus Mariam Marthæ, ut patet ex contextu et ex omnium Patrum interpretatione, g. d. Tu, o Marthia, bonam partem elegisti, sed Maria meliorem. « Non tu malam, sed illa meliorem, » ait S. Augustinus. « Ecce pars Marthæ non reprehenditur, ait Beda, sed Mariæ laudatur. » Audi rursus S. Augustinum, serm. 27 *De Verbis Domini*: « Putamus reprehensum esse ministerium Marthæ, quam cura hospitalitatis occupaverat, que ipsum Dominum hospitio receperat? quomodo recte reprehendebatur, quæ tanto hospite letabatur? » Sic et Ambrosius: « Nec Marthia, ait, in bono ministerio reprehenditur; sed Maria, quod meliorem partem sibi elegerit, anleferitur. » Et Cassianus, *Collat.* I, cap. viii: « Cum laboraret Marthia pia sollicitudine ac dispensatione distenta, solam se videns ad tantum ministerium non posse sufficere, adiutorium sororis a Domino postulabat, dicens: Non est tibi cura, etc., utique non ad vite opus, sed ad laudabile eam ministerium provocabat, et tamen quid audit? » Rationem dat Theophrastus: « Per alterum enim corpus pascitur, per alterum anima vivificatur. » Et Buthymius: « Bonum est hospitem esse, verum melius Deo assidere; illud enim corporale est; hoc autem spirituale. » Aliam rationem symboliceam dat S. Augustinus, serm. 27 *De Verbis Domini*, dicens: « Sed unde meliorem? quia te cetera multa, illa circa unum: præponitur unum multis; non enim a multis unum, sed multa ab uno. » Et inferius: « Multa sunt quæ facta sunt, unus est qui fecit, etc.; bona valde quæ fecit, quanto melior ille qui fecit! » Tres personæ divinitate inter se realiter distinctæ, sunt unum in eadem numero deitate, que est simplicissima et perfectissima unitas: sic quo magis ad unitatem et simplicitatem accedis, eo magis ad Deum accedis,

ait S. Augustinus. Imo Christus, *Joan.* xvi, 21, orans Patrem pro suis fidelibus et dilectis: « Ut omnes, ait, unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint. » Et mox: « Et ego charitatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut et nos unum sumus, ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum. »

Porro pars Mariæ, quam Christus optimam vocat, est, relicto omnibus terrenis curis, Christo assidere, verbum ejus audire, soli Deo et rebus divinis vacare, orationi et contemplationi jugiter intendere. Audi Richardum de S. Victore, in *Cant.* viii: « Optimam partem elegit Magdalena, que gratiam exercet contemplationis, et tamen occupatur in parte sororis, ut etiam activa vite premio conatur: in qua pari charitate par premium moetur. Marthia in uno loco corpore laborat circa aliqua, Maria in multis locis charitate circa multa; in Dei enim contemplatione et amore videt omnia, dilatatur ad omnia, comprehendit et complectitur omnia, ita ut in ejus comparatione Marthia sollicita dici possit circa pauca. Valde ergo hoc unum est necessarium, et merito præferendum, in quo et Deo per amorem anima inheret, et omnibus charitatem et sollicitudinem exhibet. » Hinc noster Suarez, tract. *De Oratione mentali*: Optimam, ait, partem elegit Maria, quia oratio mentalis est quasi hujus vite beatitudo. Ipsa enim est quasi inchoatio visionis beatificæ, qua Sancti in cœlo beantur.

Hinc pariter S. Magdalena erat in jugi solidoque gaudio. Audi S. Bernardum, serm. *De Magdalena*: « Absit ut in terra suaviter viventium, gaudiorum inventiatur materia; cum tantis alternationibus tota mundi facies immuetur; sed est gaudium continua sibi jucunditate firmissimum, quod perfectus animus de secura sibi conscientia pollicetur. Mens enim ab hujus mundi aspergine pure delersa, et in divinis contemplationis acumen totum desiderii sui figens affectum, minas aspernatur, nescit timorem, spem falsam eludit, et omnium scandalorum immunis, in pace in idipsum dormiens requiescit. » Hujus beate tranquillitatis causam reddens Hugo Victorinus, lib. III *De Anima*, cap. ix: « Recta, inquit, conscientia tranquillitas est, quia omnibus est dulcis, et nulli gravis; utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, et quibus potest ad beneficentiam. »

PARTEM. — Videtur, ait Maldonatus, alludere ad ritum veterum, qui, divisi hereditatem, jubebant, ut major filius vel hæres illam in partes maxime æquales divideret, deinde minor quam vellet prior eligeret, ne major inæqualiter dividendo minorum fraudem facere posset, teste Seneca, lib. VI, *Declamat.* 3. Sic hereditas erat Christus, Marthia senior duas ejus quasi partes fecit, vers. 40, scilicet Christum audire et Clerico servire; Maria minor meliorem partem elegit, scilicet Christum audire: nam Hebr. חלק *chete*.

id est pars, in Scriptura significat sortem hereditariam, juxta illud: « Pars mea Dominus, » *Thren. iii, 24*. Et: « Dominus pars hereditatis meae, » *Ps. xv*. Porro, hic recte sortem vocat Christus « partem, » quia pars bona perfectæ vite est sors Marthe, sive vita activa; sed melior est pars, id est sors Marie, sive vita contemplativa. At vero vita mixta, comprehendens simul actionem et contemplationem, non est pars, sed totum, sive tota perfectio; atque hujus totius respectu Christus unamquamque vocavit partem; mixtam ergo vitam egit Christus pernoctans in oratione ac per diem prædicans, Joannes Baptista et Apostoli. Hæc enim est ipsum totum sive perfectum; quia in ea contemplatio dirigit acutisque actionem.

QUE NON AUFERETUR AB EA. — Quia scilicet contemplatio et occupatio studiumque Marie ad verbum audiendum et meditandum, est spiritualis et æternus mentis cibus; unde perficitur in celo per jugem Dei visionem, durabitque in æternum; cum sors Marthe sit temporalis, utpote que cibum corpori præstat in hac vita duntaxat: in celo enim videre, amare et laudare Deum, est otiosum Beatorum negotium, et negotiosum otium. Ita S. Augustinus, Beda, Theophylactus et alii (1). Unde S. Gregorius, lib. VI *Moral.*, cap. xviii: « Nec auferri unquam, ait, sors Marie dicitur, quia activæ vite opera cum corpore trans-eunt, contemplativæ vite autem gaudia melius ex fine convalescunt. » Audi S. Augustinum, serm. 27 *De Verbis Dom.*: « A te (o Martha) quod legisti, auferetur, ut quod melius est detur. Auferetur enim a te labor, ut requies detur. Tu navigas, illa in portu est. Et antequam: Intenta erat Martha quomodo pasceret Dominum; intenta Marie quomodo pasceret a Domino. A Martha convivium Domino parabatur, in curis convivio Marie jam jucundabatur. » Et rursus: « Transit labor multitudinis, et remanet charitas unitatis, » Laurentius Justinianus, lib. *De Ligno vite*, tract. *De orat.*, cap. viii: « Activa vita, ait, habet sollicitum cursum, contemplativa gaudium sempiternum; in hac acquiritur regnum, in illa percipitur; hæc facit pulsare bonorum operum, velut quibusdam manibus janua, ista vocat consummandos in patriam; in hac contemnitur mundus, in ista videbitur Deus. Seditur (inquit Propheta de contemplativis) populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fidei et in requie opulenta. » S. Gregorius, lib. II, hom. 34 in *Ezech.*: « Activa vita, ait, cum corpore deficit. Quis enim in æterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esuriat? potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit? quis mortuam sepeliat, ubi nemo moritur?

(1) Rectius ad litteram: Maria sapienter prætulit studium cognoscendi doctrinam salutarem, neque ab hac occupatione avocari debet ad labores alios minus necessarios; dicitur ergo, o Martha, petere ut laborum parte te subleves.

Cum præsentis ergo sæculo vita auferatur activa, contemplativa autem hæc incipitur, ut in celestis patria perficiatur; quia amoris ignis, qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat videt, in amore ipsius amplius ignescit. »

Vide et Cassianum, *Collat. I*, cap. x, ubi inter cætera ait: « In futuro sæculo cuncti ab hac multiplici, id est actuali operatione, ad charitatem Dei et divinarum rerum contemplationem perpetua cordis puritate transibunt. » Tali ergo recte dicas illud Poete:

Nulla te celo rapiet velustas,
Tu comes Phœbo, comes libis astris,
Jare perennis.

Nota contra Calvinum, Martham gerere typum vite activæ, Mariam vite contemplativæ, dum sedet, dum tacet, dum interpellata non respondet, que denique intus raptâ, foris insensibilis redditur, ait S. Bernardus, serm. 3 et 5 *De Assumpt. B. Virg.* Ita S. Augustinus, Basilius, Hieronymus, Gregorius, Cassianus, Beda et alii, quos supra citat Maldonatus. Quid vero est contemplatio? Respondet S. Augustinus (vel quisquis est auctor), lib. *De Spiritu et Anima*, cap. xxxii: « Est perspicua veritatis jucunda admiratio. » S. Bernardus vero: « Contemplatio est mentis in Deum suspensio elevatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans. » Et alibi: « Est verus certusque intuitus anime de quacumque re, sive apprehensio veri non dubia. » Richardus de S. Victore: « Est libera mentis perspicacia, in sapientiæ spectacula cum admiratione suspensa. » Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, lib. *De Medit.*, consider. 12, ex Hugone et Richardo de S. Victore: « Contemplatio, ait, est liber et expeditus mentis intuitus in res perspicendas usquequoque diffusus, et est sublevata mentis jubilum, mors quadam carnalium desideriorum, hoc est gustare quam suavis est Dominus. » Uti gustabat David jubilans, *Psal. lxxxiii*: « Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum. » Et *Psal. lxxiii*, 26: « Quid enim mihi est in celo, et a te quid volui super terram? deficit caro mea, et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum. »

Jam actus et officia vite activæ et contemplativæ ita describit S. Gregorius, lib. II, hom. 14 in *Ezech.*: « Activa vita est panem esurienti tribuere, verbo sapientiæ nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, que singulis quibusque expediant dispensare, et commissis nobis qualiter subsistere valeant, providere. Contemplativa vero vita est charitatem quidem Dei et proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditionis inherere, ut nil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui Creatoris animus inardescat; ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum merore portare,

totisque desideris appetere illis hymnidicis angelorum choris interesse, admisceri celestibus civibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. »

Porro S. Thomas, II II, *part. Quæst. CLXXX*, art. 7: « Vita contemplativa, ait, præcipue consistit in contemplatione Dei, ad quam movet charitas. » Et postea: « Vita contemplativa, licet principaliter consistit in intellectu, principium tamen habet in affectu; in quantum videlicet aliquis ex charitate ad Dei contemplationem incitatur. Et quia finis respondet principio, inde est quod etiam terminus et finis contemplativæ vite habet esse in affectu; dum scilicet aliquis in visione rei amatæ delectatur, et ista delectatio rei vise amplius excitat amorem. »

Vita ergo contemplativa, que est jugiter Deo inhærere, facit hominem toto mundo altiore, ut conversetur in celis, ibique mente fixus terrena omnia tam prospera quam adversa, velut exilia sub se posita despiciat, nec magnum quid aestimet nisi Deum et divina. Hæc proinde est charissima Dei sponsa, que pacatissime et jucundissime in sola divinarum rerum meditatione consistit, dicitur: « In pace in idipsum dormiam et requiescam. » Causam dat S. Bernardus, serm. 29 in *Cant.*: « Tranquillus Deus tranquillat

omnia, et quietum aspiciere, quiescere est. » Vita contemplativa acquiritur per vitam activam, puta per mortificationem, contemptum rerum omnium que in mundo sunt, silentium, custodiam cellæ, officia charitatis cæterarumque virtutum. « Sicut enim flos præcedit fructum, sic vita cœnobitica eremiticam, » id est activa contemplativam, ait S. Sabas, ut habetur in Vita S. Joannis Silitariæ. Quocirca S. Basilius, Cassianus, Dorotheus et alii ascete docent inchoandum esse studium virtutis in vita activa et cœnobitica; inde pergradum ad vitam contemplativam et solitariam. Vide inter alios nostrum Jacobum Alvarez de Paz, tom. III, ubi fuse tractat de vita contemplativa, ac quindecim ejus gradus assignat.

Denique nota Ecclesiam recte et apposite hæc legere in festo Assumptionis B. Virginis, tum quia B. Virgo officiosissima fuit Christi hospita; tum quia ipsa utrumque officium Marthæ, scilicet et Magdalene perfecte obivit; tum quia ipsa optimam partem elegit, nec auferetur ab ea. Vide nostrum P. Canisium, lib. V *Mariæ*, cap. vii. Audi S. Idelphonsium, serm. 3 *De Assumpt.*: « De ista dicitur, inquit, optimam partem elegit, quia prima omnium feminarum Deo virginatatem obtulit, et idcirco promeruit, ut Dei Filius ex ea corpus nostræ redemptionis susciperet. »

Via ad contemplationem.

Cur hæc Evangelium in festo Assumptionis B. Virginis legatur.

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus tradit orationem Dominicam, et modum orandi. Secundo, vers. 14, ejecit demonium, probatque se id facere non in Beelzebub, uti calumniabantur Scribæ, sed in digito Dei. Tertio, vers. 27, mulier e turba ei exclamat: Beatus venter qui te portavit; at ipse ait: Beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. Quarto, vers. 29, Judæis signum petentibus dat signum Jonæ, additque Judæos a regina Saba et Niniivitis condemnandos in die judicii. Quinto, vers. 33, docet lucernam corporis esse oculum; illum ergo purum et clarum esse servandum. Sexto, vers. 38, invitatus a Pharisæo, notatusque quod illotus ad mensam accederet, arriter vitia Pharisæorum castigat, eisque vix intentat.

Primum partem audivimus Matth. vi, 9, et Matth. vii, 7 et 9; secundam, Matth. xii, 24; quartam Matth. xii, 29; quintam, Matth. vi, 22; sextam, Matth. xxiii, superest ergo tertia et particula prima hic explicanda.

1. Et factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos. 2. Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. 3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. 4. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. 5. Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, 6. quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum; 7. et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, et dare tibi. 8. Et